

2018

4. ÇEYREK RAPORU

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması

Türkiye'nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması

ING Bank

1. GİRİŞ/3

1.2 Türkiye'de Bireysel Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nı Niçin Yapıyoruz/3

2. ELDEKİ VERİLER NE SÖYLÜYOR/4

2.1. Tasarruf Sahipliği/Nedenleri/4

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi/14

2.3. 2018 4. Çeyrek Sonuçları/17

3. METODOLOJİ/17

3.1. Amaç ve Yöntem/17

3.2. Demografik Bilgiler/18

3.3. Tasarrufun Tanımı/20

4. EKONOMİST YORUMU/21

5. İLETİŞİM BİLGİLERİ/29

Türkiye’de BİREYSEL TASARRUF EĞİLİMLERİ ARAŞTIRMASI’NI NİÇİN YAPIYORUZ?

Ülkemizde, tasarruf oranı bakımından dünyada alt sıralarda yer alıyor. Öte yandan yüksek oranlı sürdürülebilir büyüme için iç tasarruf oranlarının artması gerektiği biliniyor. Tasarruf artışını teşvik etmek için çeşitli ekonomik tedbirler tartışılıyor, bazı uygulamalar devreye sokulmaya çalışılıyor.

Bu süreçte tasarruflarla ilgili veri ihtiyacı da artıyor. TÜİK’in özellikle son yıllarda ekonomik konularla ilgili istatistik üretiminde ciddi gelişmeler sağladığı açık. Bununla birlikte tasarruf eğilimleri ve tasarruf düzeyi hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu söylemek zor.

T.C. Merkez Bankası ve BDDK tarafından yayınlanan bankacılık sistemi içindeki tasarruflara ilişkin veriler önemli bir boşluğu doldurmakla birlikte, ülkemizdeki ‘ortalama birey’in geliri ve tasarrufları arasındaki ilişkiyi bir trend olarak izlemek, bu konudaki araştırmacılara ve politika yapıcılara katkı sağlayacaktır.

İşte bu araştırmayla, ülkemizdeki ‘ortalama birey’in tasarruf yapıp yapmadığı, tasarruf yapma veya yapmama nedenleri, en çok kullanılan tasarruf araçları, bireysel gelirler, aylık tasarruf oranı ve nakte dönüştürülebilir tasarruf miktarı 3’er aylık bazlarda düzenli olarak incelenmektedir. Amaç, ülkemizde tasarruflarla ilgili bilgi ihtiyacına katkı sunmaktır.

2.1. Tasarruf Sahipliği Oranı

Tasarruf sahiplerinin oranı (%)

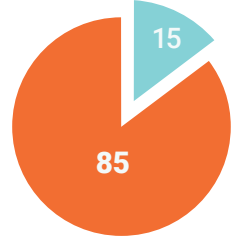
- Tasarruf sahiplerinin oranı 2018'in son çeyreğinde tekrar 1 puan yükselmiş ve 2. çeyrekteki seviyesi olan %16,1'e ulaşmıştır.
- Bu dönem özellikle bekar kadınlar içerisinde tasarruf sahibi olanların oranındaki yükseliş (%16,9 vs. %24,1) dikkat çekmektedir.

YAKIN GELECEKTE TASARRUF YAPMAYI PLANLAYANLAR

Tasarrufu Olmayanlar için Yakın Gelecekte Tasarruf Yapmayı Planlayanlar (%)

Baz: 526

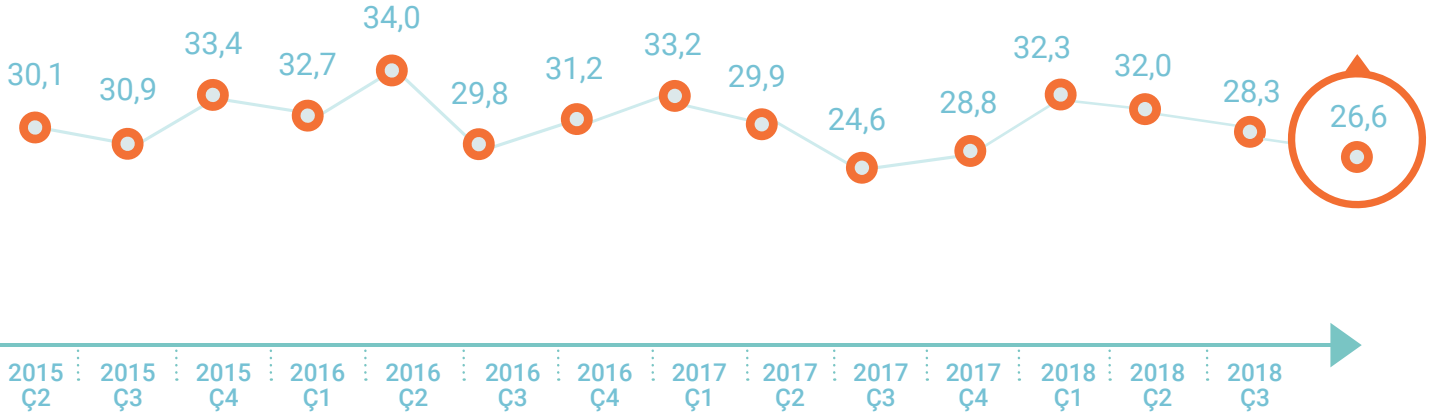
Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanlar arasında önümüzdeki 3 ay için tasarruf yapmayı düşünenlerin oranı (%)

3 ay içinde

3 aydan sonra

2018 4.Çeyrek için
Evet, diyenler

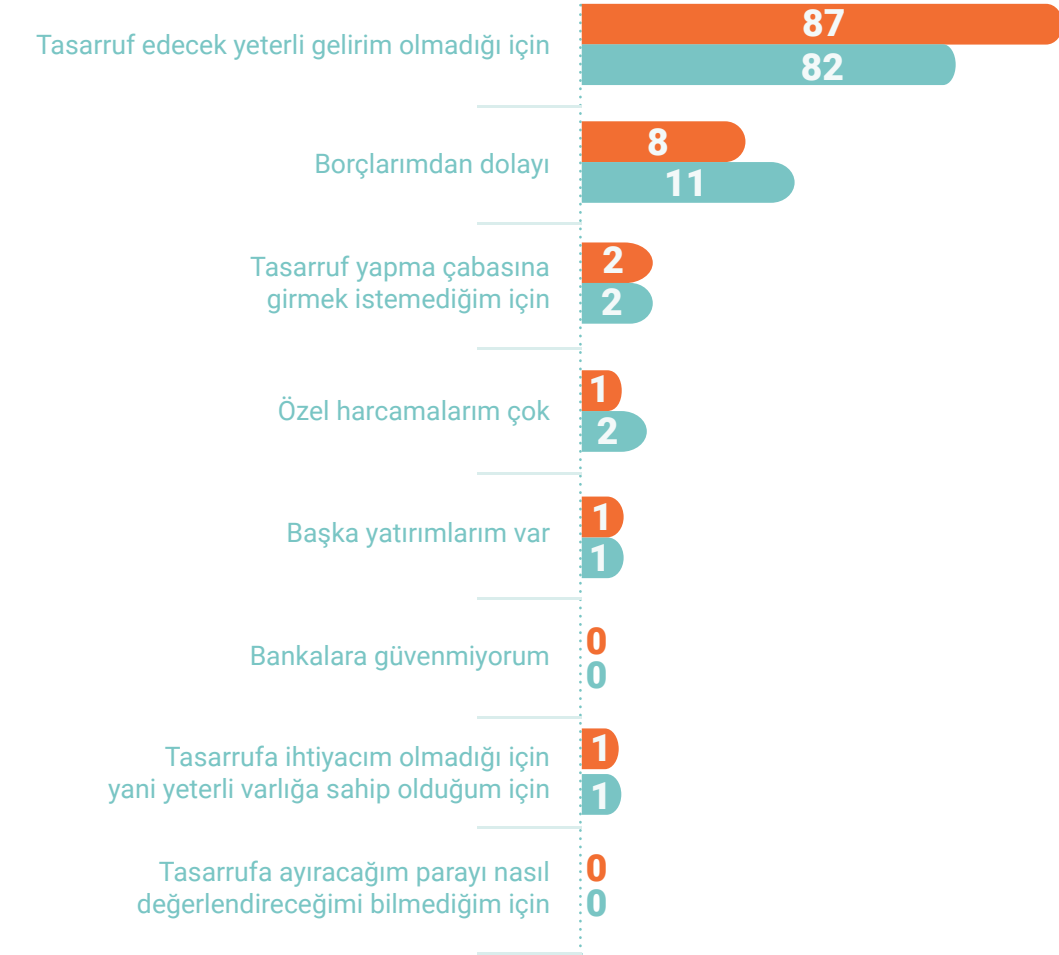

Baz:

2087 2117 2077 2026 2066 2003 2055 2083 2071 2034 2077 2029 2017 2036

- Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı son iki dönemdir gerilemektedir. (Bu dönem; %28,3 vs. %26,1).
- Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların arasından «3 ay içerisinde» tasarruf edeceğini belirtenlerin oranı aynı kalmıştır (%14 vs. %15).

TASARRUFU OLMAYANLARIN TASARRUF EDEMEME GEREKÇELERİ

Baz: 2017

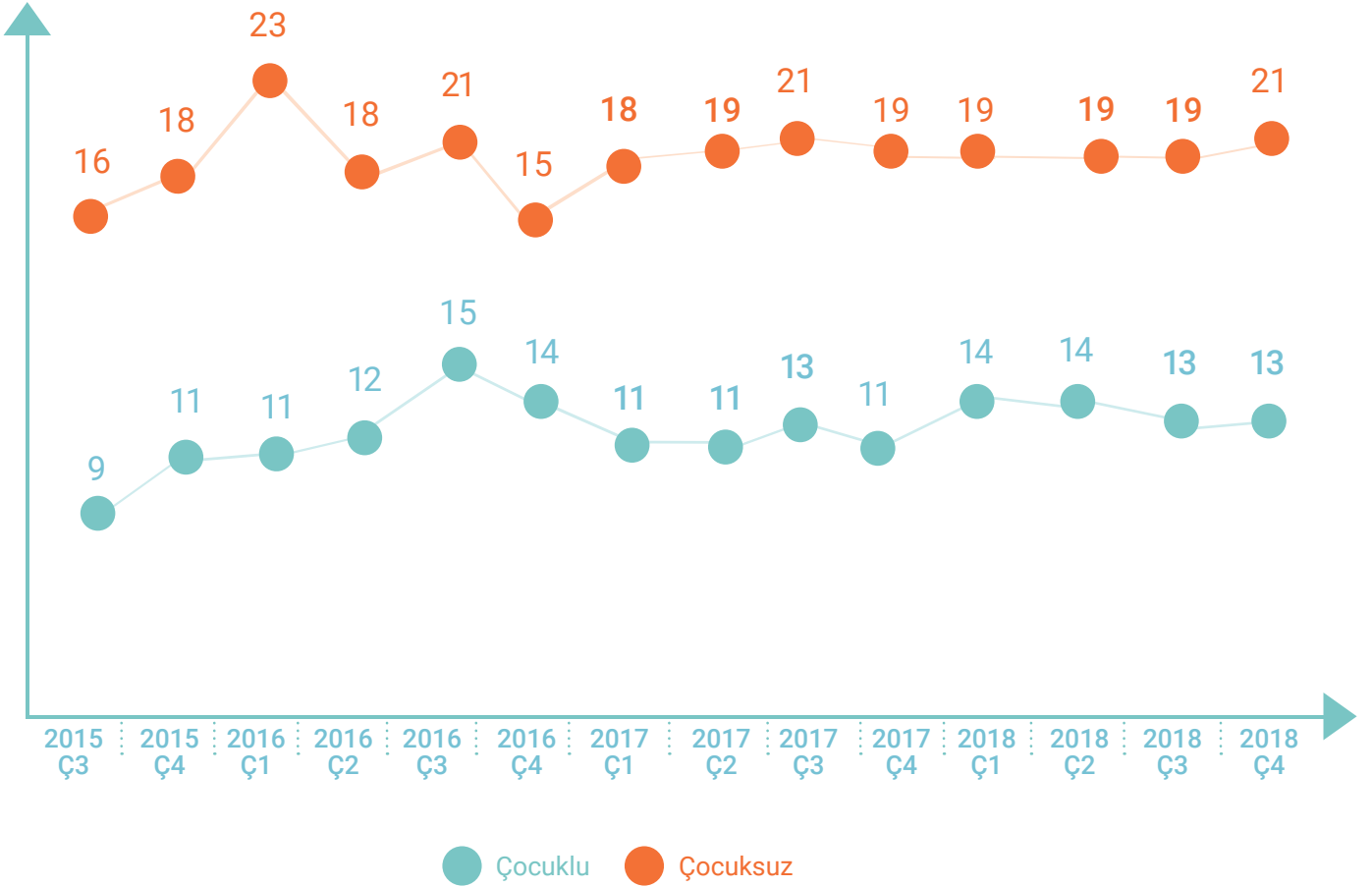
2018 Ç4

2018 Ç3

- Tasarruf yapamama konusunda en temel gerekçe olan «yeterli gelir olmaması» unsuru 2018'in son çeyreğinde anlamlı oranda yükselmiştir (%82 vs. %87).

ÇOCUKLU VE ÇOCUKSUZ BİREYLERDEKİ TASARRUF SAHİPLİĞİ

Tasarruf Sahiplerinin Oranı (%)

Çocuğu olanlar için baz

1529 1454 1508 1483 1626 1628 1617 1615 1698 1614 1606 1565 1542 1517

Çocuksuz olanlar için baz

874 950 896 920 778 775 787 787 705 789 797 838 860 886

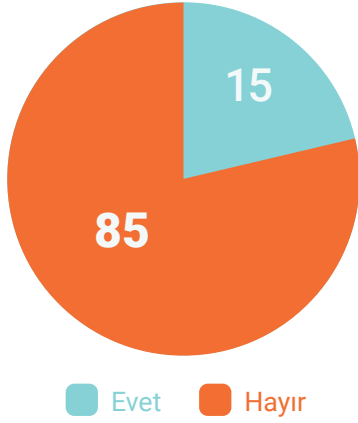
● Bu dönem çocuklu bireyler içerisinde tasarruf oranı aynı kalırken, çocuksuz bireylerde tasarruf oranı 2 puan yükselmiştir (%19 vs. %21).

TASARRUF PLANLAYANLARIN ORANI; ÇOCUKLU BİREYLERDEDÜŞMÜŞ,ÇOCUKSUZLARDAARTMIŞTIR

Tasarrufu Olmayanlar (Çocuğu olanlar)

Baz: 1317

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

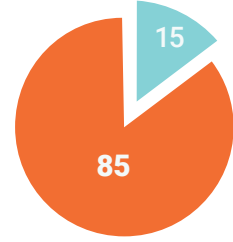
Evet
diyenler

Baz: 305

3 ay içinde mi,
3 aydan sonraki
dönemde mi planlı-
yorsunuz? (%)

3 ay içinde

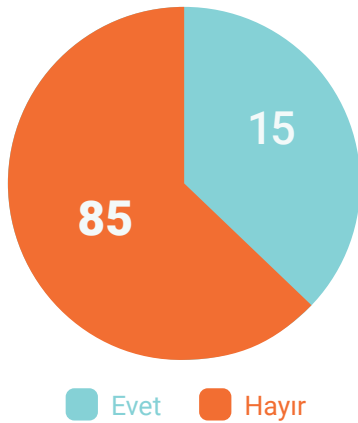
3 aydan sonra

Tasarrufu Olmayanlar (Çocuğu olmayanlar)

Baz: 700

Yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlıyor musunuz? (%)

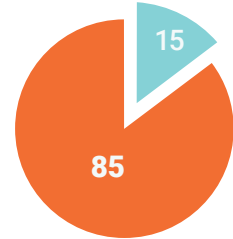
Evet
diyenler

Baz: 221

3 ay içinde mi,
3 aydan sonraki
dönemde mi planlı-
yorsunuz? (%)

3 ay içinde

3 aydan sonra

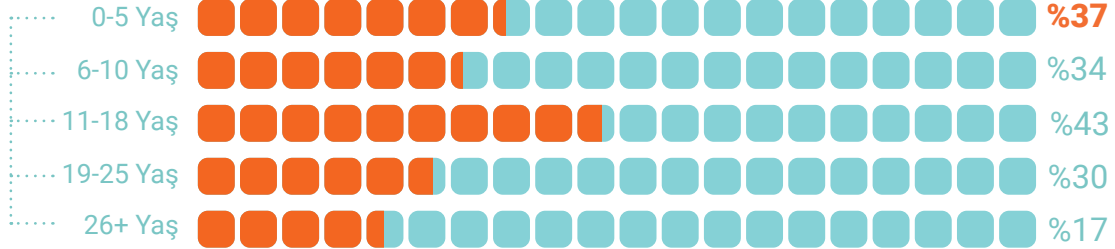

- Çocuklu bireyler içerisinde yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı azalırken (%26 vs. %23), çocuksuz bireylerde bu oran aynı kalmıştır (%33 vs. %32).
- Önümüzdeki 3 ay içinde tasarruf etmeyi planlayanların oranı ise hem çocuklu (%13 vs. %15) hem de çocuksuz bireyler içerisinde (%15 vs. %15) önceki dönemle benzer seviyede kalmıştır. v

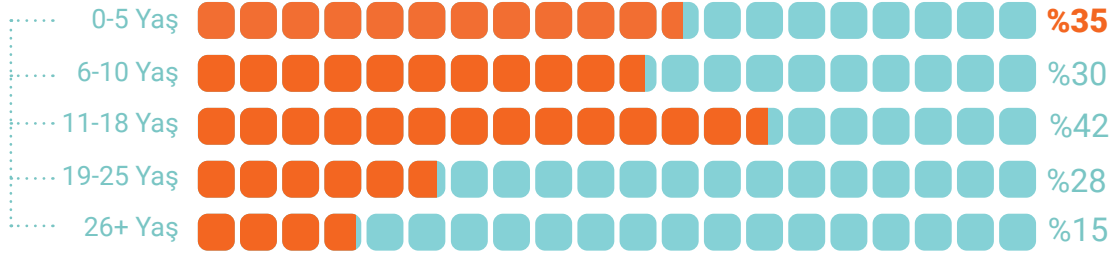
ÇOCUKLU BİREYLERDE ÇOCUK YAŞLARI

Toplam Çocuklular

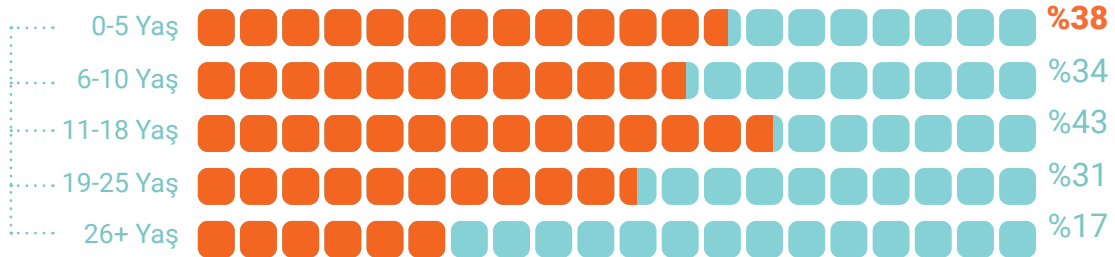
Baz: 1517

Tasarruf Sahibi Çocuklular

Baz: 200

Tasarruf Sahibi Olmayan Çocuklular

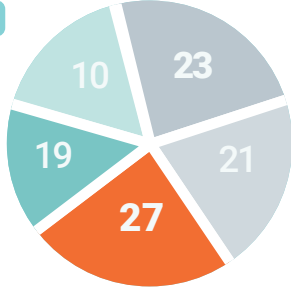
Baz: 1317

- Bu dönem hem çocuklu, hem tasarruf sahibi çocuklu, hem de tasarrufu olmayan çocuklu bireylerin çocuklarının yaş grubu dağılımı önceki dönemle benzer seviyelerdedir.
- Yalnızca tasarruf sahibi çocuklu bireylerde 11-18 yaş grubunun oranında küçülme yönünde bir değişim tespit edilmiştir (%46 vs. %42).

ÇOCUKLARIN YAŞ DAĞILIMI

Toplam çocuklu bireylerin çocuklarının yaş dağılımı

Baz: 1517

0-5
Yaş

6-10
Yaş

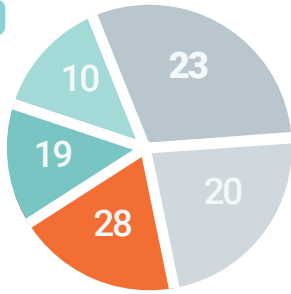
11-18
Yaş

19-25
Yaş

26+
Yaş

Tasarruf sahibi çocuklu bireylerde çocukların yaş dağılımı

Baz: 200

0-5
Yaş

6-10
Yaş

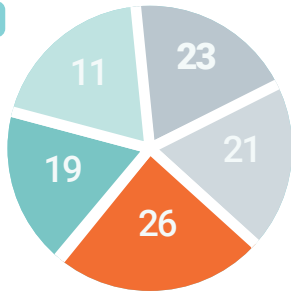
11-18
Yaş

19-25
Yaş

26+
Yaş

Tasarruf sahibi olmayan çocuklu bireylerde çocukların yaş dağılımı

Baz: 1317

0-5
Yaş

6-10
Yaş

11-18
Yaş

19-25
Yaş

26+
Yaş

- 2018'in son çeyreğinde her 3 grupta da yaş grupları dağılımı önceki dönemle benzer seviyede kalmıştır.

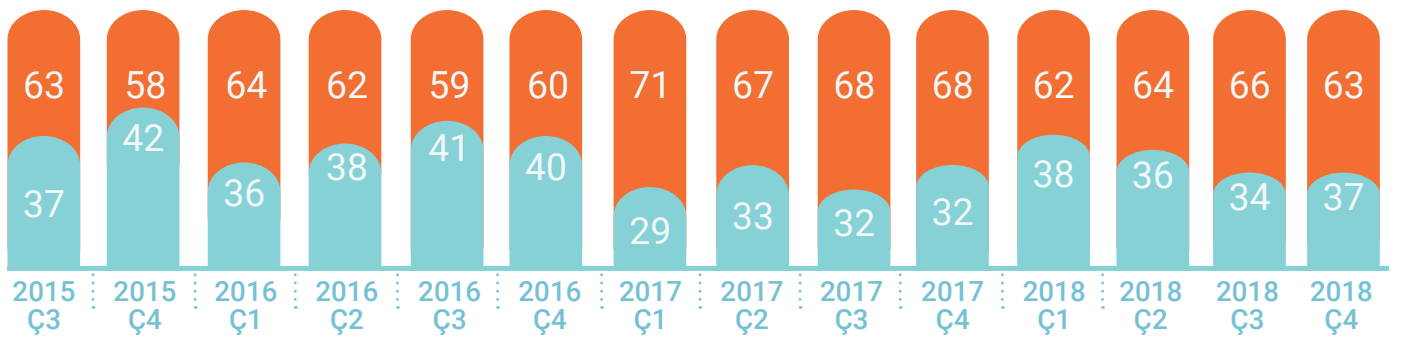
TASARRUF YAPMAK ASLINDA BİR ALIŞKANLIK

Baz: 2403

● Genel tasarruf sahipliği (%)

Düzenli tasarruf yapma oranı (tasarruf sahipleri içinde)

Baz:

286

327

378

338

401

348

321

332

369

326

375

386

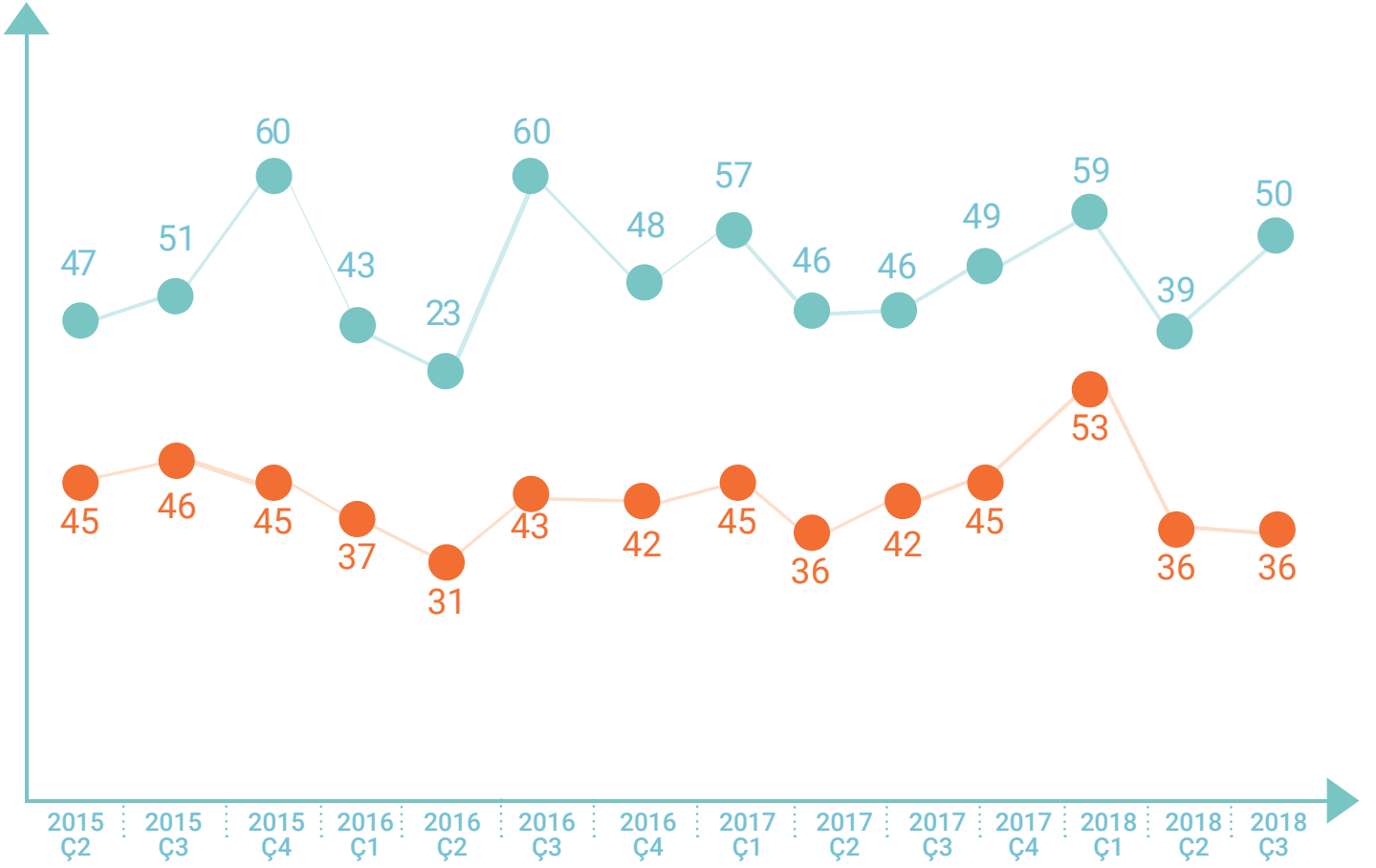
366

386

■ Evet, düzenli tasarrufum var

■ Hayır, düzenli tasarrufum yok

Düzenli Tasarruf Yapmayanlar için 3 ay içinde veya daha sonra tasarruf yapma eğilimi (%)

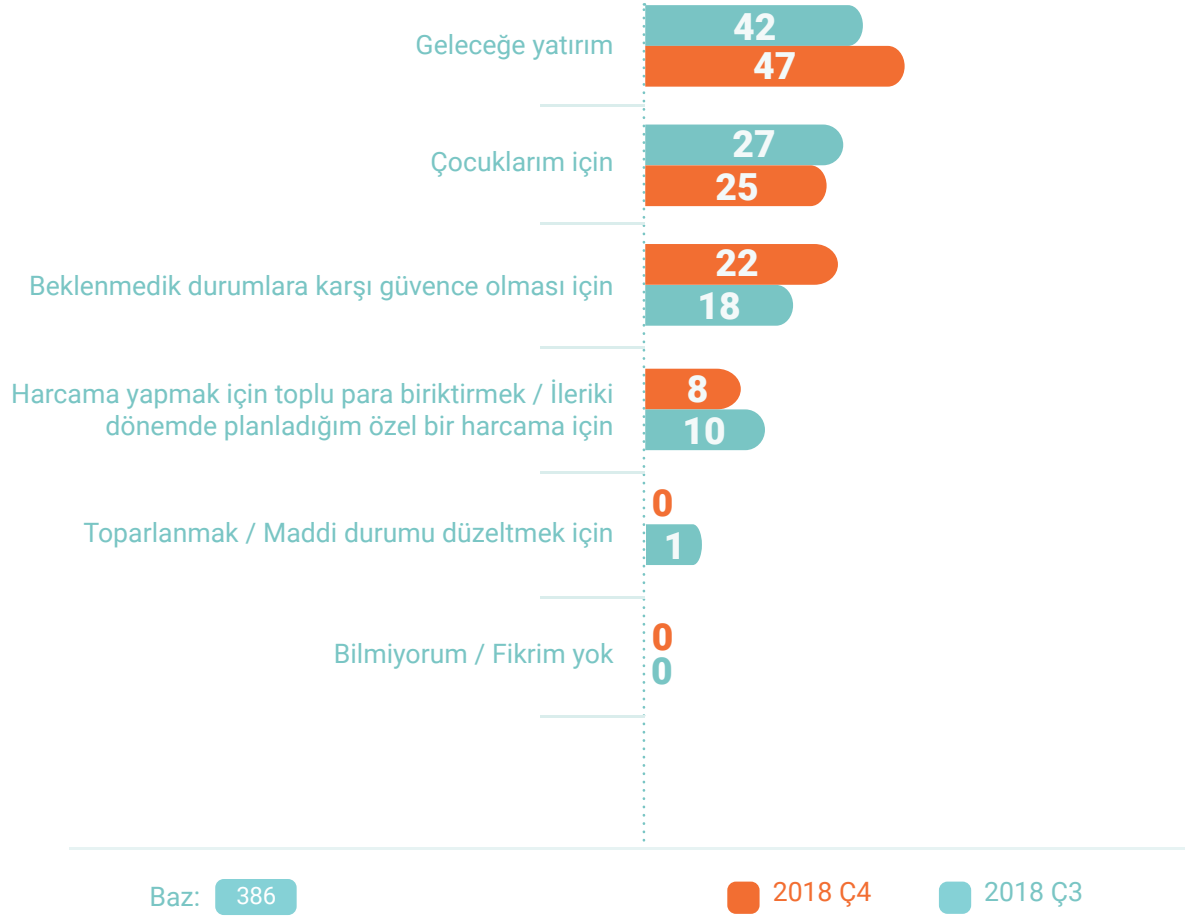
Baz:

105	138	136	128	165	140	94	110	118	104	142	138	126	143

- Son 3 ay içinde tasarruf yapma oranı (%)
- Gelecek 3 ay içinde tasarruf yapacak olma eğilimi (%)

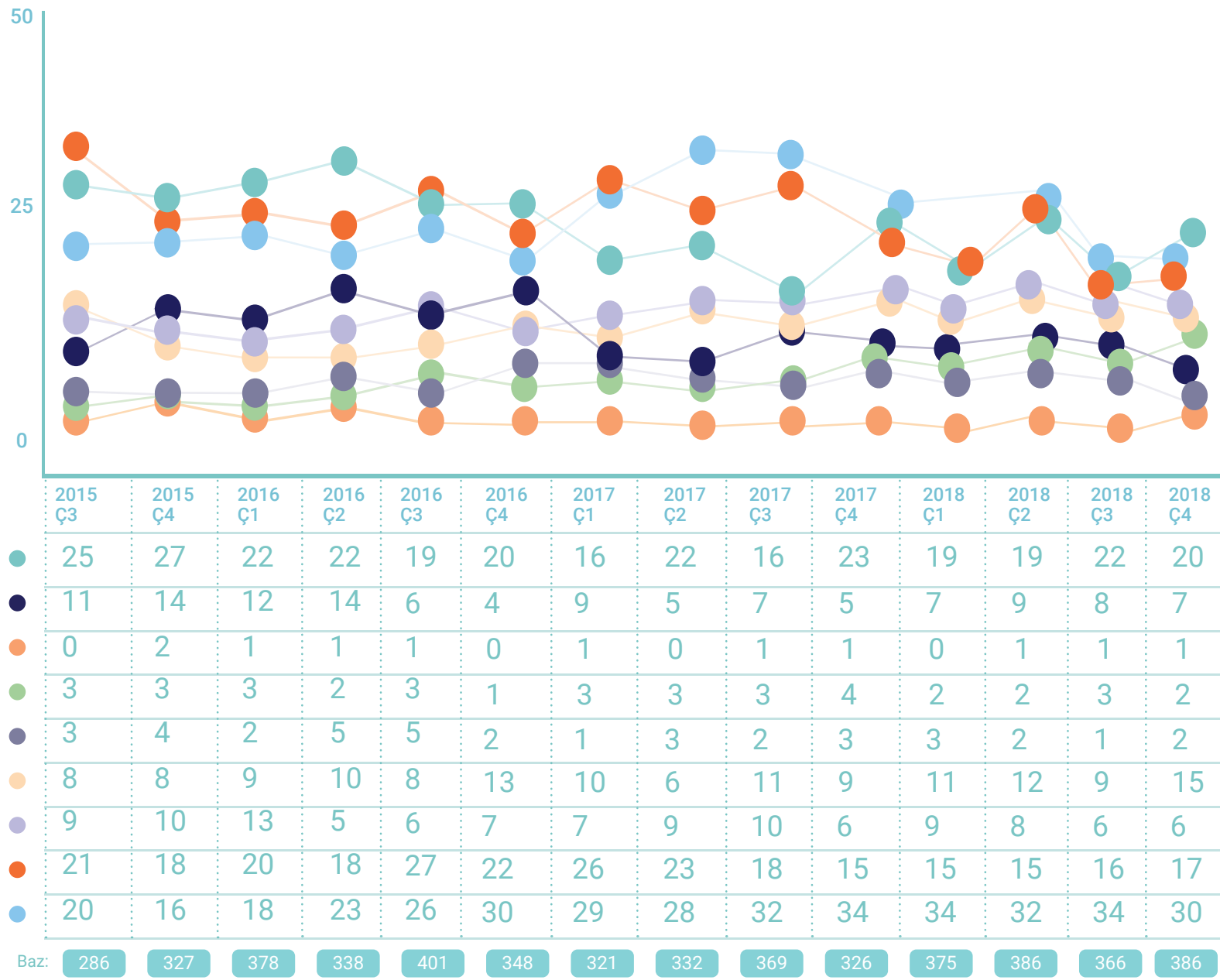
- 2018'in son çeyreğinde düzenli tasarruf yapanların oranı az da olsa küçülmüştür (%66 vs. %63).
- Düzenli tasarruf yapmayanlar arasında; son 3 ay içinde tasarruf yapmış olanların oranı bu dönem aynı kalmıştır (%36). Gelecek 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı ise önceki döneme kıyasla anlamlı oranda yükselmiştir (%39 vs. %50).

TASARRUFU OLANLARIN TASARRUF YAPMA GEREKÇELERİ

- Geleceğe yatırım» olması için tasarruf ettiğini belirtenlerin oranı %47'den %42'ye gerilemiştir.
- Çocuklarım için» tasarruf ediyorum diyenlerin oranında anlamlı bir değişiklik olmazken (%25 vs. %27), «beklenmedik durumlara karşı» tasarruf edenlerin oranı yükselmiştir (%18 vs. %22).

2.2. Tasarruf Araçları Tercihi

- Yastık altı altın ve nakit (TL + döviz)
- Sistem içi altın
- TL vadeli hesap
- Döviz vadeli hesap
- Fonlar
- Bireysel emeklilik fonları
- Vadesiz hesap
- Hisse senedi
- Hazine bonosu

Not: 'Bu soru çoklu cevap' olduğu için bu kalemlerin toplamaları %100'ü geçmektedir. Karşılaştırmalı analiz için hepsi toplam %100 olacak şekilde yeniden ağırlıklandırılmıştır.

- 2018'in son çeyreğinde «bireysel emeklilik fonları» 4 puan gerilemiştir (%34 vs. %30).
- Bu dönem «vadesiz hesap» anlamlı oranda yükselmiştir (%9 vs. %15).

BU DÖNEM ALTIN SEVİYELERİ ÖNCEKİ DÖNEMLE BENZER SEVİYELERDE KALMIŞTIR

%	2016 Ç1	2016 Ç2	2016 Ç3	2016 Ç4	2017 Ç1	2017 Ç2	2017 Ç3	2017 Ç4	2018 Ç1	2018 Ç2	2018 Ç3	2018 Ç4
Sistem dışı ve sistem içi altın + sistem dışı nakit (TL veya döviz)	34	36	25	24	25	27	23	28	26	29	30	27
Altın veya diğer değerli taş ve metal (sistem dışı)	5	10	6	8	10	14	5	13	10	11	13	12
Altın veya diğer değerli taş ve metal hesabı (sistem içi)	12	14	6	4	9	5	7	5	7	9	8	7
Yastık altı döviz veya TL (nakit)	17	12	13	12	6	8	11	10	9	8	10	8
Baz :	327	378	338	401	348	321	332	369	326	375	386	366

Hem yastık altı altın ve nakit hem de sistem içi altın araçları önceki dönemle benzer seviyelerdedir.

2018 4. ÇEYREK SONUÇLARI

- 2018'in üçüncü çeyreğinde tasarruf sahipliği oranı bir önceki döneme göre biraz gerileyerek %15,2 olmuştur.
- Bu dönem tasarruf sahiplerinin yaş grubu dağılımı içerisinde 45-54 yaş grubunun payı anlamlı oranda yükselmiştir (%13 vs. %24).
- Hem yakın gelecekte tasarruf yapmayı planlayanların oranı (%32 vs. %28,3), hem de tasarruf yapmayı planlayanlar arasından «3 ay içerisinde» tasarruf edeceğini belirtenlerin oranı düşmüştür (%15,6 vs. %13,8).
- Tasarruf edecek yeterli geliri olmadığı için» tasarruf edemediğini belirtenlerin oranı bu çeyrekte aynı seviyede kalmıştır (%82).
- Hem çocuklu (%14 vs. %13) hem de çocuksuz (%19) bireyler arasında tasarruf sahibi olanların oranı bir önceki dönemle aynı seviye kalmıştır.
- Tasarruf yapanlar içerisinde düzenli tasarruf yaptığını belirtenlerin oranı son 3 dönemdir yükseliştir (%62; %64; %66).
- Bu dönem düzenli tasarruf yapmayanlar arasında hem son 3 ay içinde tasarruf yapmış olanların oranı (%53 vs. %36) hem de gelecek 3 ay içerisinde tasarruf yapmayı planlayanların oranı (%59 vs. %39) bir önceki döneme kıyasla anlamlı oranda düşmüştür.
- Tasarrufu olanların tasarruf etme gerekçeleri arasında «geleceğe yatırım» (%50 vs. %47) ve «çocuklarım için» (%29 vs. %25) gerekçelerinin oranı azalırken, «beklenmedik durumlara karşı» gerekçesi (%13 vs. %18) artmıştır.
- Bu dönem en çok tercih edilen tasarruf aracı olan «bireysel emeklilik fonları» 2 puan yükselmiştir (%32 vs. %34).
- Bireylerin % 22'si çocuğunun tasarruf ettiğini ifade etmiştir. Bu durum tasarrufu olan bireylere kıyasla anlamlı oranda yüksektir (tasarrufu olan; %34 vs. tasarrufu olmayan; %21)
- 2018'in 3. çeyreğinde «harcamasının tamamını tasarruf etme amacı dışında yaptığını» ifade edenlerin oranı %44'tür. Ancak bu oranın tasarruf eden görüşmeciler özelinde %9 olduğu tespit edilmiştir.

AMAÇ VE YÖNTEM

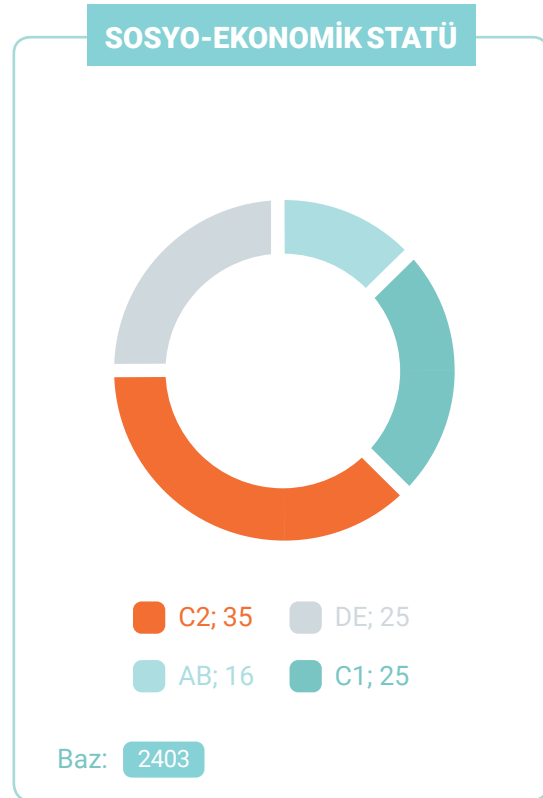
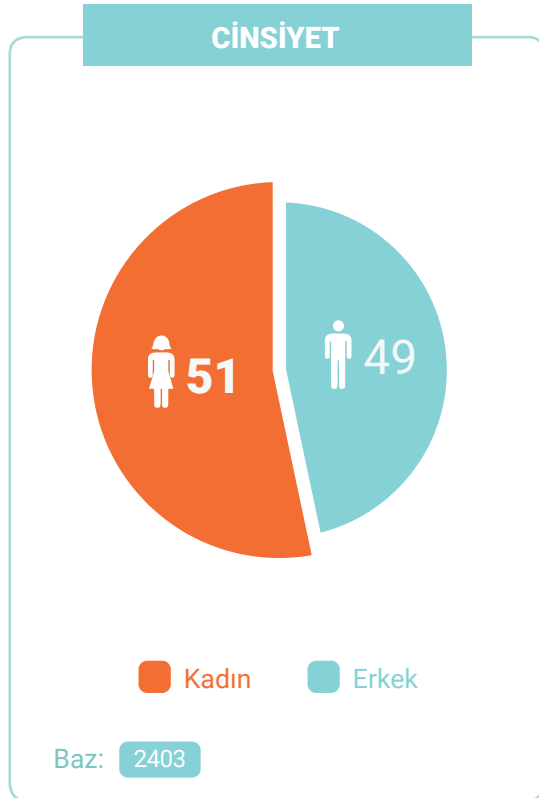
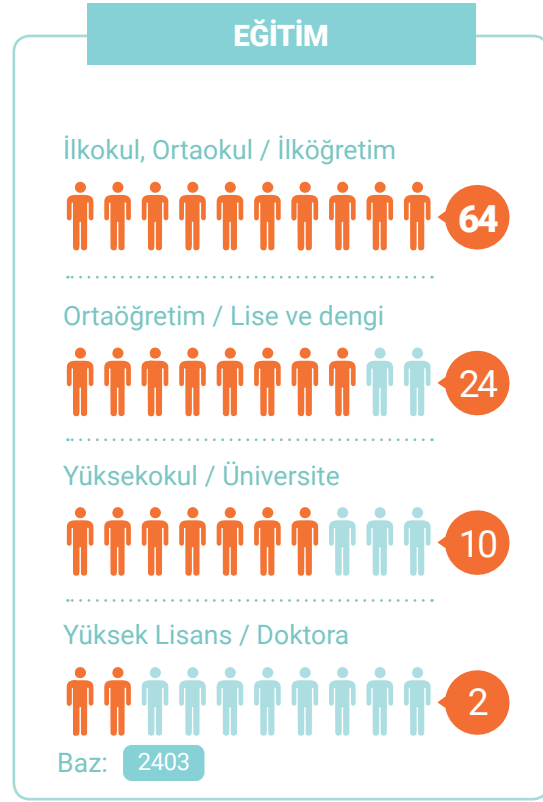
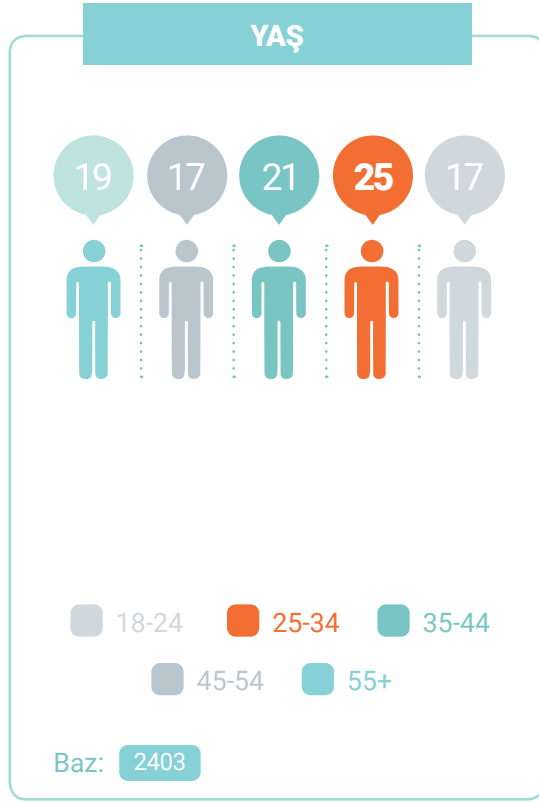
Tasarruf Eğilimleri Araştırması'nın amacı Türkiye'de kentsel yerleşim yerlerinde 18 yaş ve üzerindeki bireylerin tasarruf eğilimlerini izlemektir.

Bu araştırma çerçevesinde;

- NUTS2 bölgelerinde seçilen 26 ilde her ay tesadüfi olarak seçilen 800 kişi ile görüşülüyor. 3 aylık (çeyrek) bazda görüşme sayısı 2400 olarak gerçekleşiyor ve raporlanıyor.
- Bilgisayar destekli telefon görüşmesi yöntemi (CATI) kullanılıyor.
- Yaş, cinsiyet, çalışma durumu ve meslek kontrol kotası olarak uygulanıyor.

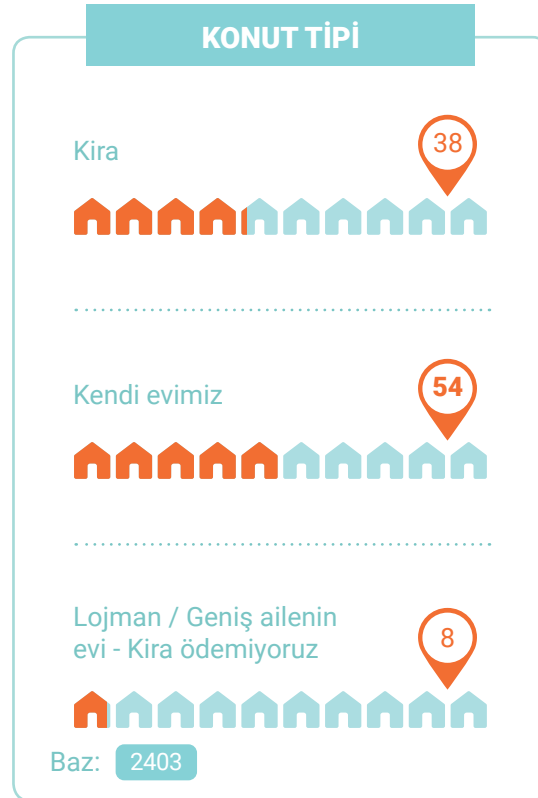
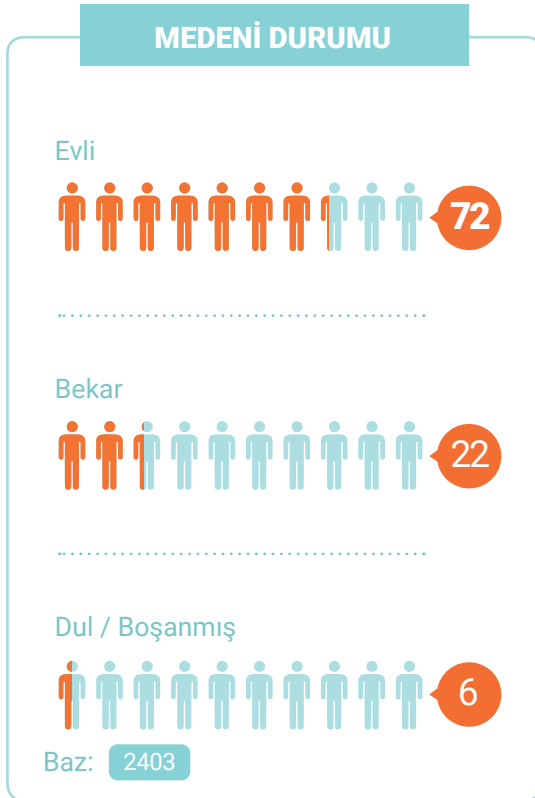
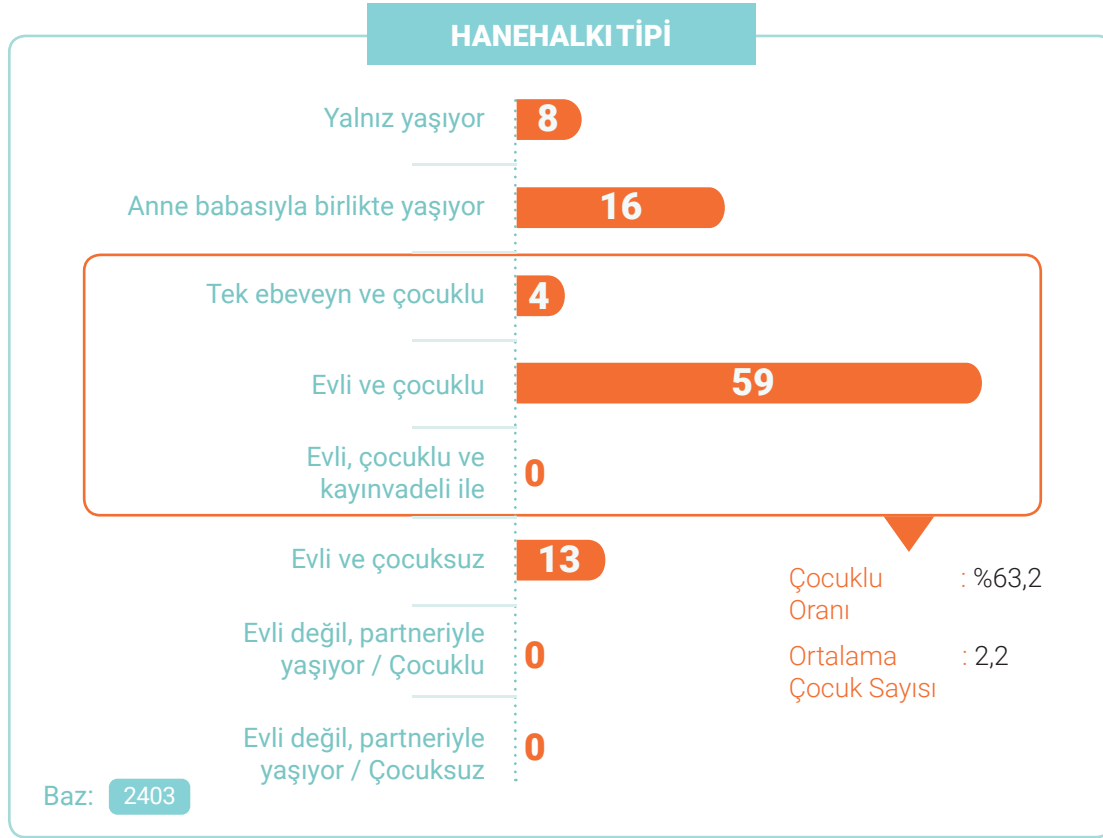
3.1. Demografik Bilgiler

DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2018 4. ÇEYREK

3.2. Demografik Bilgiler

DEMOGRAFİK BİLGİLER (%) - 2018 4. ÇEYREK

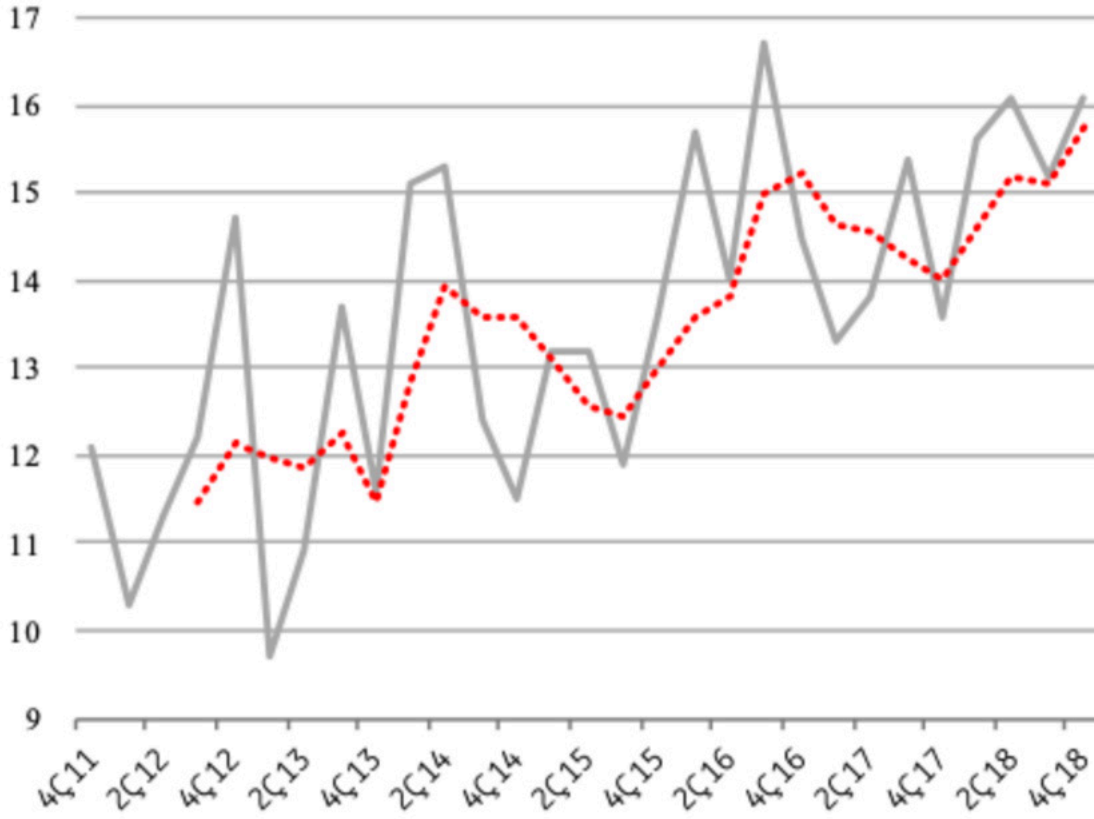
3.3. Tasarrufun Tanımı

TANIM

- Tasarruf, sözlük anlamı itibarıyla “sarf edilmeyen” anlamına gelmektedir.
- Bu araştırma kapsamındaki TASARRUF ise şu kalemleri içermektedir:
  - Bankalarda duran TL veya döviz cinsinden vadeli hesaplar
  - Bankalarda ve/veya aracı kurumlarda duran hisse senedi, hazine bonosu, devlet tahvili gibi menkul değerlerin parasal tutarı
  - Bankalarda duran yatırım hesapları ve katılım fonları
  - Bireysel emeklilik fonları
  - Bankalarda vadesiz hesapta / likit fonda TL veya döviz cinsinden duran miktarın o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
  - Cüzdan, kasa, yastık altında duran paranın (döviz, altın dahil) o ay içinde harcanmayan/harcanmayacak bölümü
- Araştırmaya katılanlara, bu tanıma uygun olarak tasarrufları olup olmadığı soruluyor.

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI YILLIK ORTALAMA BAZDA EN YÜKSEK DÜZEYE ULAŞTI...

TASARRUF SAHİPLİĞİ ORANI ve 4Ç-HAREKETLİ ORT.

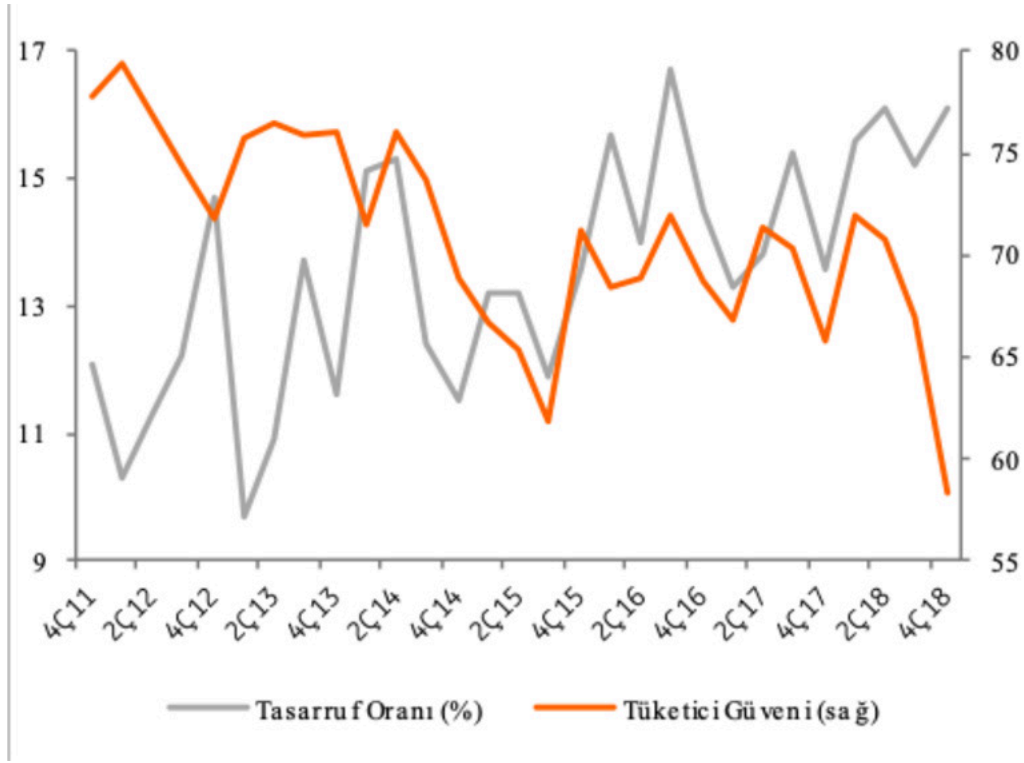
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Bilkent Üniversitesi-IPSOS-ING Bank)

2018'in 3. çeyreğinde bir önceki döneme göre beklentilerden farklı olarak %16.1'den %15.2'ye gerileyen Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması'ndan elde edilen tasarruf sahipliği oranı yılın son çeyreğinde %16.1'e döndü ve 2016'nın 3. çeyreğindeki başarısız darbe girişimi kaynaklı belirsizlik ortamında gördüğü %16.7'lik istisnai rakam hariç çalışmanın yapıldığı 7 seneyi aşkın dönem boyunca gözlenen en yüksek düzeye ulaştı. 4 çeyreklik hareketli ortalamalar bazında bakıldığında ise aynı oran 2018 sonunda %15.8 ile dalgalanmalara rağmen ge-

nel yükseliş eğiliminin sürdüğünü teyit ederken, eğilimin yıl genelinde yukarı yönlü seyretmesi geçtiğimiz yılın tasarruf sahipliğini artırıcı etki yarattığını düşündürmektedir.

Bilindiği gibi, Doların güçlenmesine paralel daha az destekleyici küresel finansal koşullar, (ABD ile ilişkilerin kötüleşmesinin öne çıktığı) zorlaşan jeopolitik ortam ve makro ekonomik görünüme dair artan endişeler yurtiçi piyasalarda 2018 yazında ciddi bir dalgalanmaya neden oldu.

TASARRUF SAHİPLİĞİ & TÜKETİCİ GÜVENİ

Kaynak: TUIK, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Bilkent Üniversitesi-IPSOS-ING Bank)

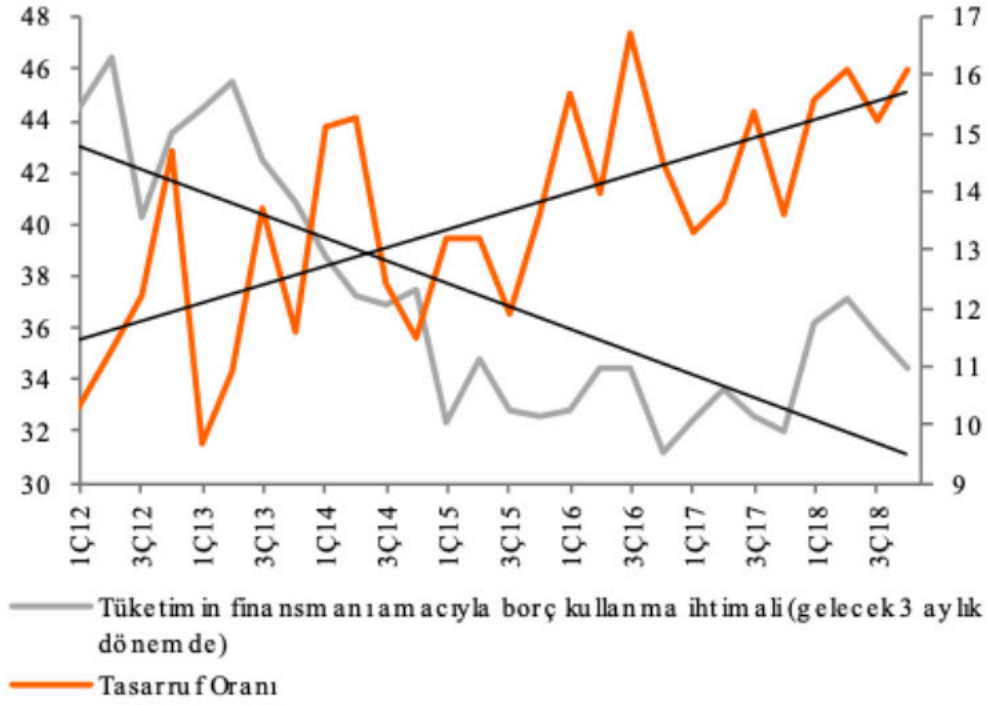
Bu gelişmelere karşı karar alıcılar öncelikle Eylül PPK'sında fiyat ve finansal istikrara dair artan risk algısına karşı sert bir faiz artışıyla güçlü bir mesaj verdi. Dolayısıyla, piyasalarda yaşanan oynaklığın iç talepte yaratacağı olası risklere ve tüketim ve yatırım davranışlarına olumsuz etkilerine rağmen MB'nin bu adımı önceliğin enflasyon görünümünün kontrol altına almak olduğuna işaret etti. Politika yapıcıların kredibilitiyi güçlendirme ve Türkiye ekonomisinin karşı karşıya kaldığı zorluklara çözüm bulma adına attığı bir diğer adım da daha ılımlı bir büyüme, piyasa beklentilerine yakın gerçekçi enflasyon ve güçlü bir mali disiplin öngören Yeni Ekonomik Program'ın (YEP) hazırlanıp duyurulması oldu. Ek olarak, son dönemde ABD'yle olan ilişkilerdeki olumlu gelişmeler de piyasalarda istikrarın yeniden hakim olmasında önemli rol oynadı. Yine de, finansal dalgalanmanın etkisiy-

le büyüme görünümünde yeniden dengelenme eğiliminin baskın hale gelmesi, işsizlikte hızlanma işaretleri veren artış eğilimi, enflasyonda son aylardaki ılımlı gerilemeye rağmen önceki yıllarla karşılaştırıldığında dikkat çeken yüksek seyir ve buna paralel faizlerin de yüksek düzeylerde kalmaya devam etmesi hane halkı açısından makro ekonomik ortamın oldukça zorlu olduğunu ortaya koymaktadır.

Tasarruf sahipliği oranının artmasında etkili olabilecek faktörlerde değerlendirildiğinde:

- Türkiye'ye özgü çeşitli çalışmalar, böyle bir ortamda hanehalklarının tasarruflarında ihtiyati yaklaşımın (bir başka deyişle beklenmedik durumlara karşı güvenceye sahip olabilmek) güçlü bir saik olabileceğini göstermektedir. Bu çerçevede, 4. çeyrekte tüketici güven endeksindeki gerilemeye koşut olarak tasarruf sahipliği

TASARRUF SAHİPLİĞİ & BORÇ KULLANMA İHTİMALİ

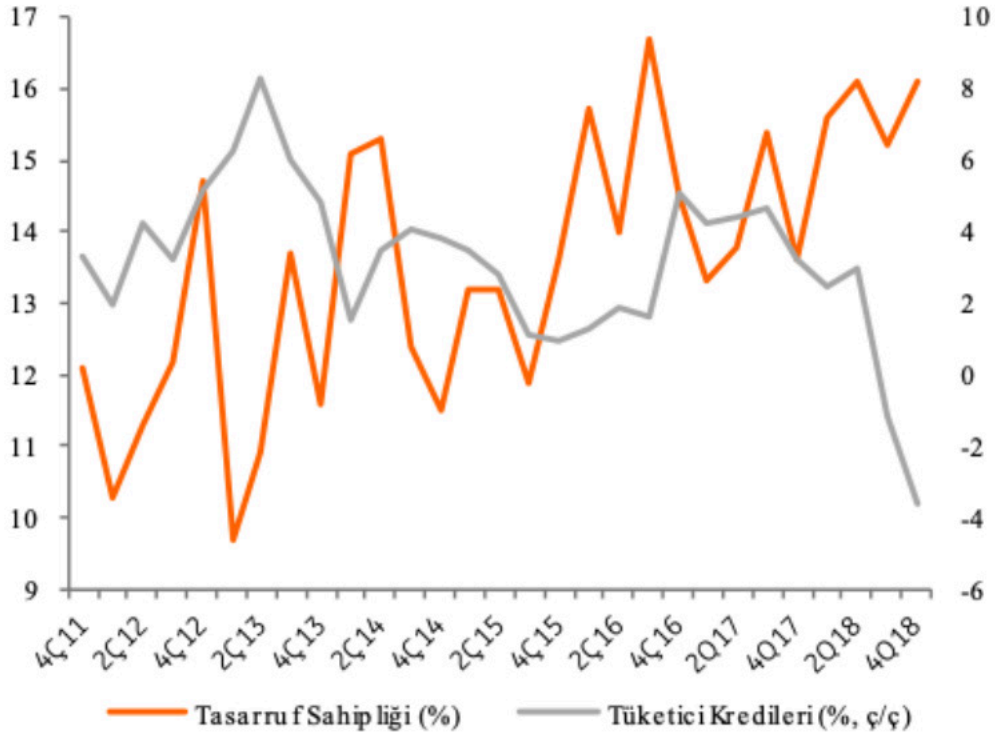
Kaynak: TÜİK, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Bilkent Üniversitesi-IPSOS -ING Bank)

TÜİK-TCMB tarafından yayımlanan Tüketici Güven Endeksi alt serilerinden “Tüketimin finansmanı amacıyla borç kullanma ihtimali (gelecek 3 aylık dönemde)” (bağıntı katsayısı -0.55) ve “Mevcut dönemin dayanıklı tüketim malı satın almak için uygunluğu” (bağıntı katsayısı -0.65) gibi göstergeler 4. çeyrekte tüketici güvenine paralel şekilde gerileyerek tasarruflarda olası bir artışa işaret etmektedir. Benzer şekilde elimizdeki veriler de (perakende satış göstergeleri, bireysel kredi kullanımı vb) hanehalkı tüketiminde hızlı bir yavaşlamayı teyit etmektedir. Öte yandan, Finansal şok kredi arz ve talebini de olumsuz etkilemiş ve tüketici kredilerinin çeyreklik büyümesi son dönemde hızla yavaşlayarak eksiye dönmüştür. Borç kullanma ihtimalinde azalma beklentilerini de teyit eden bu gelişmenin tasarruf sahipliğine de yansıdığı anlaşılmaktadır. Nitekim iki değişken arasındaki bağıntının -0.4 ile nispeten güçlü olması bu değerlendirmeyi desteklemektedir.

dir. Yine de, “Mevcut dönemin tasarruf etmek için uygunluğu” ve “Tasarruf etme ihtimali (gelecek 12 aylık dönemde)” göstergeleri ise gerileyerek TTEA sonucundan farklı hareket etmesi dikkat çekicidir.

- Türkiye’de enflasyondaki seyrin tasarruf oranına etkisi dikkate alındığında; Ekim’de tepe noktasına ulaşan tüketici enflasyonu takip eden iki ayda yavaşlayan iç talep, TL’de görece istikrar, enerji fiyatlarında aşağı yönlü eğilim, kamu fiyat ayarlamaları gibi etkilerle gerilese de, son çeyrek enflasyonu %6.5 ile %6.6 olan bir önceki çeyrek enflasyonuna yakın seyretti. Buna göre, enflasyondaki artış, ya da ekonomideki belirsizliğin artıp güven ortamının bozulması, genelde özel kesimin özelde hane halkının tedbir motifli tasarruf etme tercihini desteklemekte ve tasarruf oranındaki iyileşmeyi açıklamaktadır

TASARRUF SAHİPLİĞİ & TÜKETİCİ KREDİLERİ

Kaynak: BRSA, MB, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Bilkent Üniversitesi-IPSOS -ING Bank)

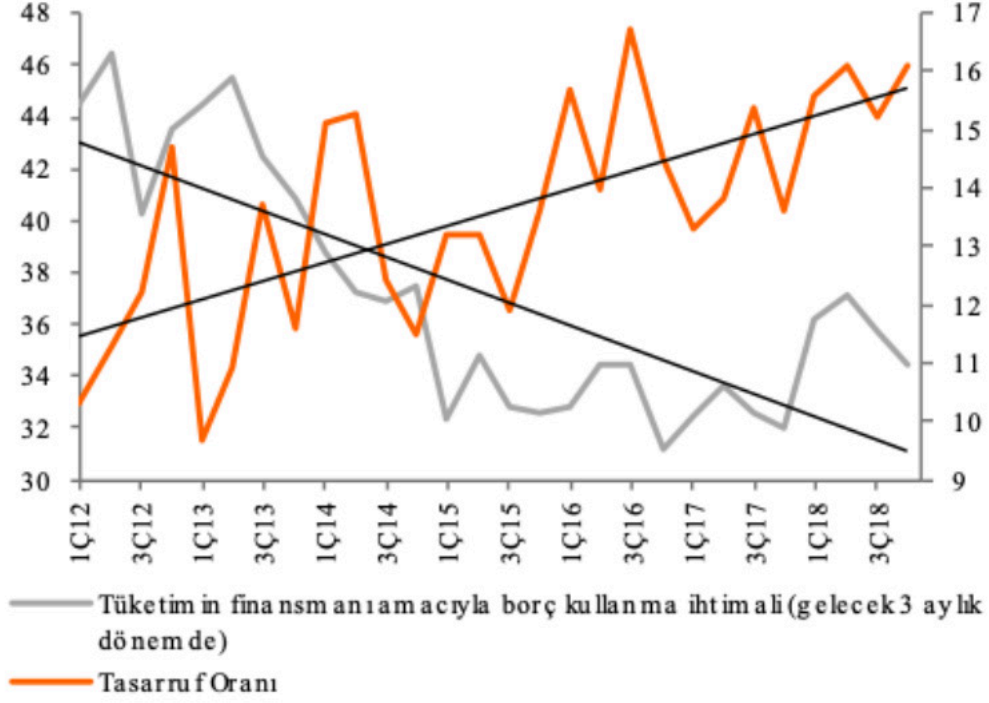
- Finansal piyasalarda faiz oranları 3. çeyrekteki sert artışın ardından, son çeyrekte de yüksek seyretmiştir. Buna bağlı olarak, enflasyon beklentilerine göre düzeltilmiş mevduat faiz oranı (ex-ante reel mevduat faizi) son yıllardaki en yüksek düzeylerde yakın seyrederken, pek çok ekonomik birim tarafından yakından takip edilen gerçekleşen enflasyona göre düzeltilmiş mevduat faizi de artıya dönmüştür. Reel faiz oranının düzeyi ile tasarruflar arasındaki ilişkiyi gelir ve ikame etkisi olarak tanımlanan iki değişken belirlemektedir. Buna göre, gelir etkisiyle ilgili olarak, yüksek bir reel faiz oranı, tasarruf sahipleri olarak bireylerin yaşam boyu elde edebileceği gelir miktarını arttıracak, dolayısıyla tüketim eğilimini destekleyerek, tasarruflar üzerinde aşağı yönlü baskı yaratacaktır. İkame etkisine göre

ise reel faiz oranı yüksek olduğu takdirde, geleceğe bırakılmadan bugün yapılacak tüketimin maliyetini arttıracaktır. Türkiye'deki tasarruf eğilimlerine yönelik çalışmalarda reel faiz ve tasarruf sahipliği oranı arasında net bir ilişki olduğunda dair güçlü bir kanıt olmamakla birlikte reel mevduat faizinin geldiği düzey hane halkının tasarruf davranışlarının bu gelişmelerden olumlu etkilendiğini düşündürmektedir.

Özetle, finansal dalgalanma sonrası tüketici güveninin düşük seyri, artan finansmana ulaşma zorlukları, yüksek enflasyon ve hem beklenen hem de gerçekleşen enflasyona göre artıda olan reel mevduat faizleri gibi faktörlerin önceki çeyrekte tasarruf sahipliğine yönelik davranışları olumlu etkilediği anlaşılmaktadır.

TASARRUF SAHİPLİĞİ & BORÇ KULLANMA İHTİMALİ

ÖZET GÖSTERGELER

	2Ç15	3Ç15	4Ç15	1Ç16	2Ç16	3Ç16	4Ç16	1Ç17	2Ç17	3Ç17	4Ç17	1Ç18	2Ç18	3Ç18	4Ç18
Tasarrufum Var (%)	13.2	11.9	13.6	15.7	14.0	16.7	14.5	13.3	13.8	15.4	13.6	15.6	16.1	15.2	16.1
Enflasyon (ort., ç/ç, %)	2.9	0.5	2.8	2.2	1.3	1.5	2.4	4.7	2.5	0.7	4.0	2.8	4.8	6.6	6.5
Tarımdışı İşsizlik (ort., ç/ç, %)	11.6	12.3	12.6	12.5	11.5	13.5	14.4	14.6	12.3	12.9	12.3	12.4	11.7	13.2	13.6
USD/TRY (ort.)**	2.7	2.9	2.9	2.9	2.9	3.0	3.3	3.7	3.6	3.5	3.8	3.8	4.4	5.7	5.5
USD/TRY Artışı* (%)	8.5	6.6	2.2	1.3	-1.7	2.3	10.7	12.6	-3.1	-1.8	8.0	0.4	14.6	27.8	-1.2
50:50 EUR:USD Döviz Sep. (ort)**	2.8	3.0	3.0	3.1	3.1	3.1	3.4	3.8	3.8	3.8	4.1	4.3	4.8	6.1	5.9
50:50 EUR:USD Döviz Sep* (ort, ç/ç, %)	7.0	7.4	1.4	1.6	-0.4	1.7	8.8	11.9	-1.5	1.7	8.2	2.8	12.7	26.1	-2.1
Mevduat Faizi (ort., %)	9.6	10.1	10.6	10.9	10.5	9.9	9.7	9.8	11.3	11.9	12.1	12.4	13.7	18.6	23.2
2-yıllık gösterge tahvil faizi (ort., %)	9.7	10.5	10.6	10.9	9.4	9.0	9.9	11.3	11.2	11.6	13.1	13.4	16.5	23.0	22.6
Altın (ort., USD)	1,193	1,125	1,103	1,182	1,258	1,335	1,216	1,220	1,258	1,279	1,277	1,330	1,306	1,212	1,228

* Dönem ortalamalarının değişimi, TCMB kurları ** Reuters kurları

Kaynak: TÜİK, TCMB, Thomson Reuters, Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Bilkent Üniversitesi-IPSOS - ING Bank)

Şubat'tan itibaren genelde dalgalı seyreden ve yaz aylarında oynaklığın ciddi ölçüde arttığı 2018 yılınında zorlaşan finansal piyasa koşullarına bağlı olarak hane halkı finansal varlıklarının kompozisyonunda bazı değişiklikler gözlenmiştir. Buna göre:

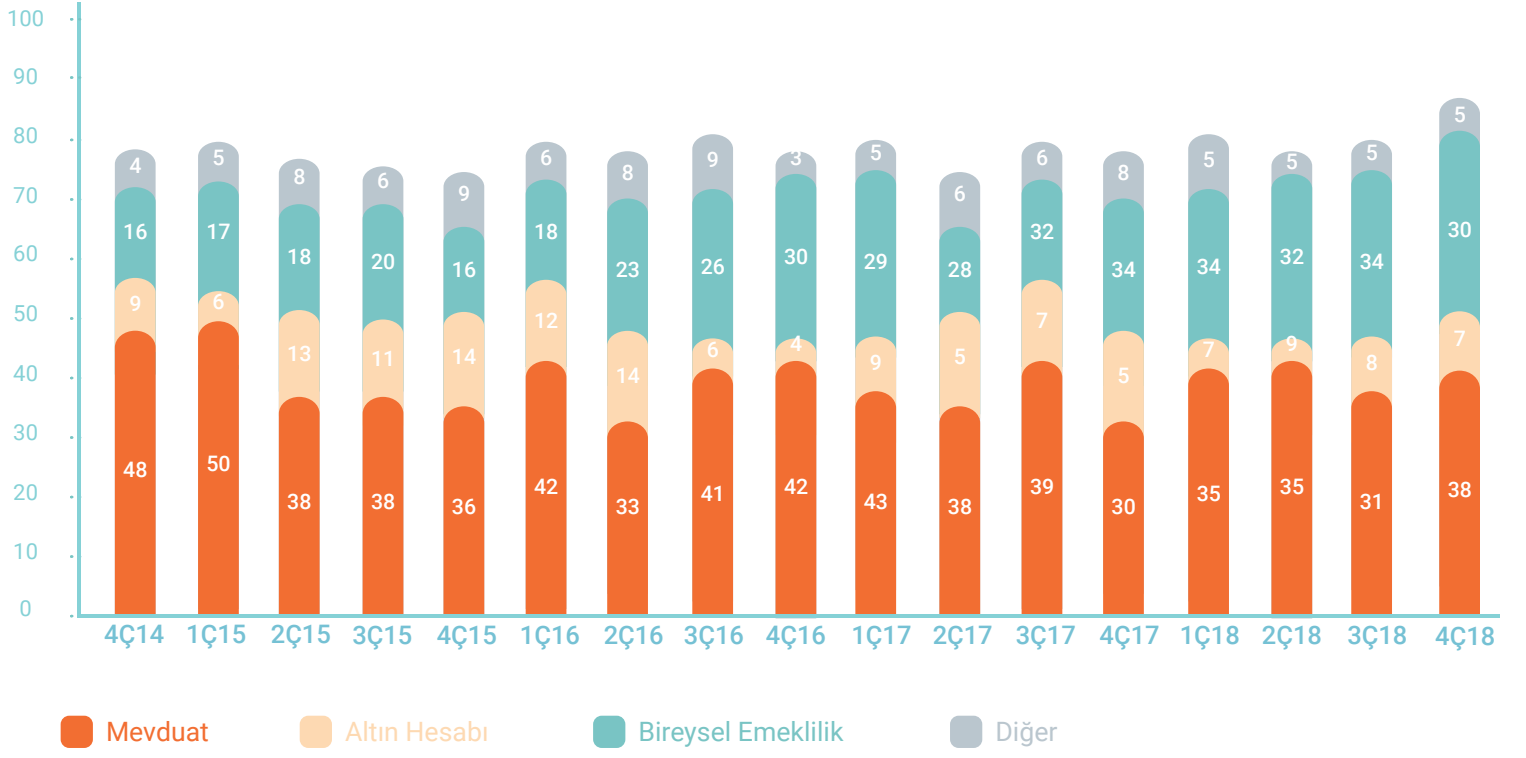
- 2017 yılı son çeyrekte ABD ile vize krizi sonrasında olduğu gibi geçen yıl 3. çeyrekte Türkiye'ye yönelik artan risk algısıyla finansal piyasaların baskı altında kalması sonucu artış kaydeden sistem dışı ürünlerin payı 4. çeyrekte tekrar normalleşmiştir. Dolayısıyla hem yastık altı altın hem de yastık altı döviz ve TL'nin toplam içinde payı %23 ile 2015'ten sonrasında gözlenen en yüksek seviyeyi gördükten sonra %20'ye gelmiş ve son üç yıldaki ortalaması düzeyinde gerçekleşmiştir.

- Sistem içi tasarrufların kompozisyonuna bakıldığında; 2017'nin ilk çeyreğinde %43 paya sahip olan mevduat ürünleri sonraki dönemde dalgalı bir seyirle özellikle TL cinsi vadeli hesapların payındaki düşüşe paralel gerileyerek 3. çeyrekte %31'e geldikten sonra son çeyrekte yeniden %38'e sıçramıştır. Faizlerin yüksek olduğu ve mevduat stokunda dövizin ağırlığının da arttığı bir ortamda temelde vadesiz mevduatın

artan payından kaynaklanan bu durumun arızı olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla son dönemde sistem içi olup mevduat dışında kalan ürünlerden bireysel emekliliğin ağırlığının yatay/dalgalı seyrettiği düşünüldüğünde TL ve YP vadeli mevduatların payının yükselmesi daha az şaşırtıcı olacaktır.

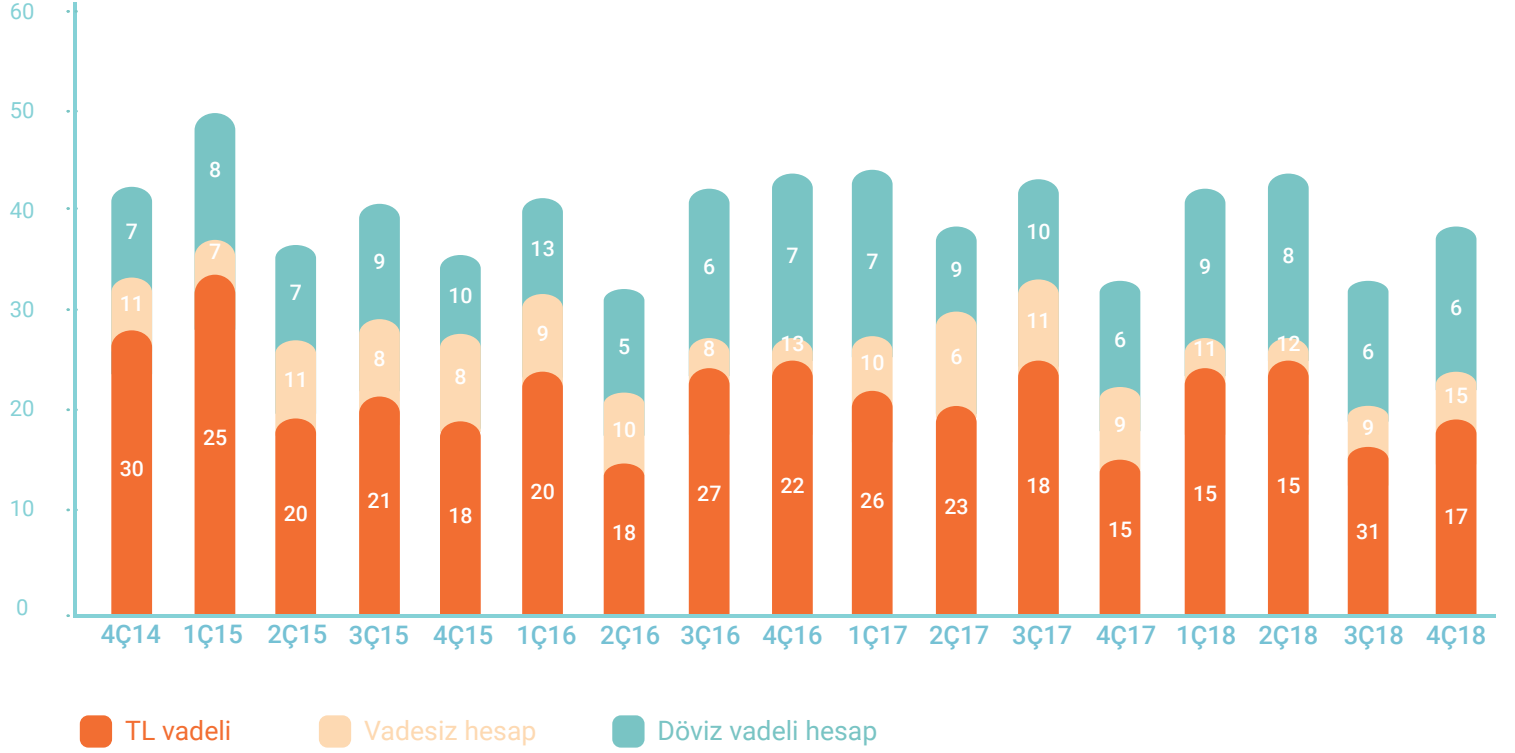
- %34'le TTEA'nın başlangıcından beri gözlenen en yüksek düzeyden %30'a gerileyen bireysel emeklilik ürünleri son dönemde %30-34 aralığında dalgalandı. Uzun süreden beri yükseliş eğiliminde olan ve yeni tasarrufların ağırlıklı olarak bir ölçüde zorunlu olarak nitelendirilebilecek bu ürünlerle yapıldığını ortaya koyan bireysel emekliliğin payında son altı çeyrekte önceki dönemlerdeki hızlı yükselişin ardından görece bir istikrar söz konusudur.

SİSTEM İÇİ ÜRÜNLERİN KIRILIMI

Kaynak: Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Bilkent Üniversitesi-IPSOS -ING Bank)

MEVDUAT ÜRÜNLERİNİN KIRILIMI

Kaynak: Türkiye Tasarruf Eğilimleri Araştırması (Bilkent Üniversitesi-IPSOS -ING Bank)

Yard. Doç. Dr. Banu Demir Pakel
Bilkent Üniversitesi

Muhammet Mercan
Baş Ekonomist, ING Bank

Yard. Doç. Dr. Pelin Akyol
Bilkent Üniversitesi

4. İletişim Bilgileri

info@tasarrufegilimleri.com

ING Bank girişimi ile hayata geçirilen **“Türkiye’nin Tasarruf Eğilimleri Araştırması”**, Bilkent Üniversitesi gözetiminde yürütülmekte, saha araştırması IPSOS tarafından yapılmaktadır.

ÖNEMLİ AÇIKLAMA:

“Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.”

ING BANK

Bilkent University

2018

4. ÇEYREK RAPORU